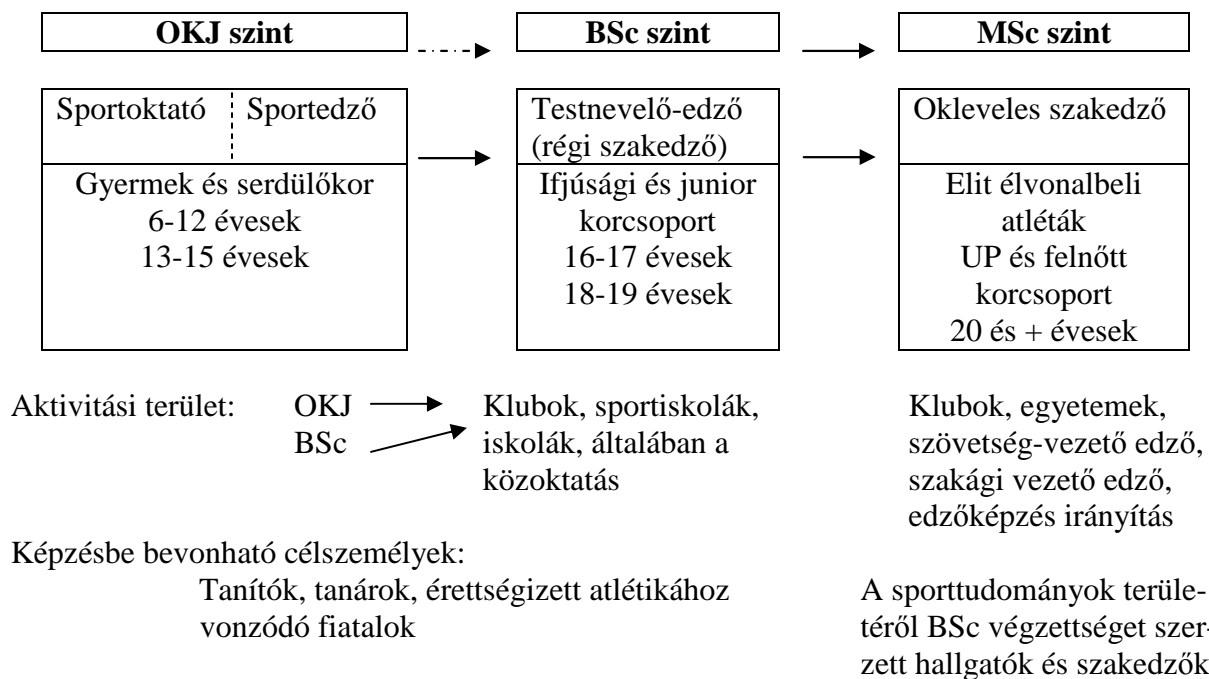

Edzőképzés az atlétikában

A magyar edzőképzés az atlétikában is lényegében 3 szintű, egy újabb szint az FSz (*Felsőfokú szakirány*) pedig a létesítés állapotában van (lásd 1. és 2. ábra)

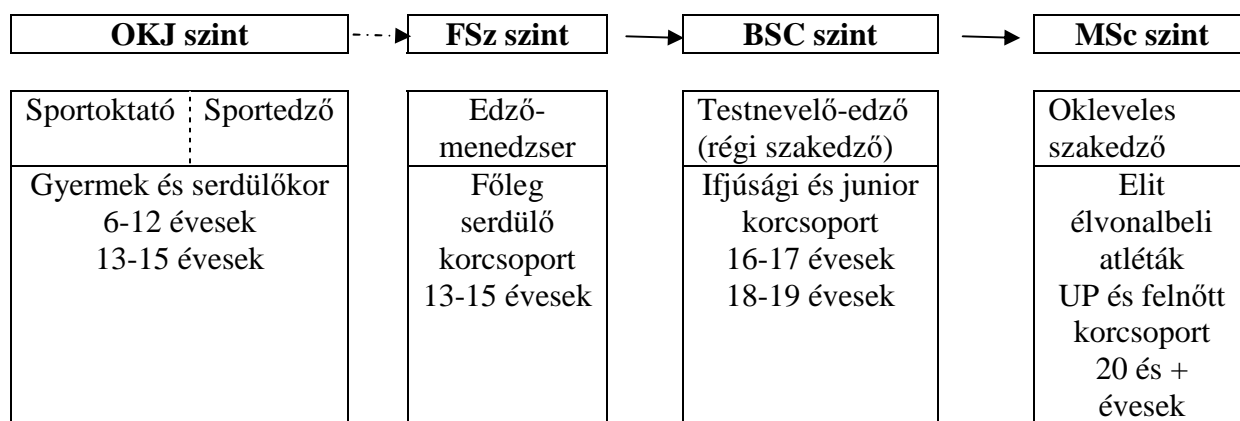
1. ábra

A jelenlegi képzési szintek

2. ábra

A tervezett képzési szintek

Az egyes képzési szintek céljának és tartalmának meghatározásánál vegyük figyelembe a sportág elfogadott korcsoportos versenyeztetési rendszerét, a képzés gyakorlati és elméleti ismereteinek szintek szerint változó arányát, továbbá az atlétika valamennyi szakágára kiterjedő általánosnak mondható képzés fokozatos szakágakra, esetleg versenyszámokra szűkülését, azaz a képzésben megvalósuló specializálódási folyamatát. E három szempont (korcsoportok, elmélet-gyakorlat aránya, specializáció) szem előtt tartása elősegítheti az egyes szintek képzési anyágnak logikus elrendezését, a nem kívánatos ismétlődések elkerülését.

A képzés korcsoportokhoz igazítása

Mint régen, úgy napjainkban is az edzői tevékenység elsődleges, a foglalkoztatási létszám szempontjából is kiemelkedő színtere a gyermek, a serdülő és az ifjúsági atlétika. Döntő módon e területekre kell edzőket, „tehetség felfedezőket” képezni. Felsőbb korcsoportok felé haladva, az atléták számának drasztikus csökkenése miatt az edzői igény is megcsappan. Napjainkban az utánpótlás és felnőttek körében már csak a nemzetközileg is szerepelni tudó atléták maradnak meg – talán a nem atlétikai pályához kötött hosszabb futások jelentenek kivételt. Az elit atlétákkal foglalkozás nemzeti szinten már igen kevés edző privilégiuma.

Az elmélet és gyakorlat viszonya a képzésben

A képzés két területe természetesen szorosan összefügg, nem állítható egymással szembe. Mégis úgy gondoljuk, hogy a képzést a gyakorlatorientáltság jellemzi a kiinduló szinteken. Olyan gyakorlati készségeket kell kialakítani, amelyek az edzőt képessé teszik a gyermek atléták szakszerű felkészítésére, motiválására, versenyeztetésére, általában a gyermek atlétika szervezésére. A képzés során az edzőket gazdag, élményt nyújtó, atlétikai jellegű gyakorlatanyaggal kell felruházni, amelyek a gyermek számára vonzóak, de ugyanakkor segítségükkel kialakíthatóak az atlétikai versenyszámok üzéséhez szükséges alapvető koordinációs készségek és kondicionális képességek.

A képzés egészét a gyakorlatorientáltság, a praktikusság hassa át a biztos támpontot jelentő elméleti ismeretek megadásával.

Az atlétika minden szakágára kiterjedő, sokoldalú edzőképzés és specializáció viszonya

A sokoldalú atlétikai képzésen azt értjük, hogy a kiinduló szinteken nem egy szakcsoportos vagy versenyszámos edzőket, hanem az atlétika valamennyi versenyszámában kiigazodó, azt oktatni tudó szakembereket kell kibocsátani. Ezek a szakemberek a gyermek atlétika sajátos mozgásanyagának birtokában képesek a gyermekeket felkészíteni a korcsoportos versenyekre, de kompetensekké válnak a serdülőkor 13-15 évesek „valódi” atlétikájának szinte valamennyi szakágának irányítására is.

A BSc szinten az oktatás elsődlegesen a napjainkban egyre inkább teljesítmény orientálttá vált ifjúsági (16-17 évesek) és junior korcsoport (18-19 évesek) atlétikájára irányul. E szinten a gyakorlati képzés mellett egyre nagyobb szerephez jut az elmélyültebb, elemzőbb elméleti képzés és valamilyen formában meg kell jelennie a szakágak szerinti specializációnak a következő versenyszám-csoportokban: sprint- és gátfutás; közép, hosszútáv futás és gyaloglás; ugrások; dobások; összetett versenyek. Valószínű, hogy a specializálódás a képzésen belüli egyéni plusz feladatok megadásával oldható meg.

A specializáció legmagasabb szintje – a versenyszám szerint – ugyancsak egyéni feladatok megadásával, az MSc képzésben oldható meg. E képzési szinten magas fokon specializált, mégis az egész atlétikát áttekinteni tudó, az elit atlétikában jól tájékozódó szakemberek képzése lenne kívánatos.

Az elmondottak megvalósítását (tananyag logikus egymásra épülése, a felesleges ismétlések kizárása, stb.) megnehezíti, hogy a szintek a képzés gyakorlatában nem egymásra épülnek, lehetséges az „oldalági” becsatlakozás is, ami nem feltétlenül hiba. Példaként említjük meg, hogy érettségi után a BSc testnevelő-edző szakra hallgatóink úgy kerülnek, hogy nagy valószínűség szerint sem az OKJ, sem a később esetleg induló FSz szakképzettséggel nem rendelkeznek. Így az OKJ és FSz szinten tanított atlétikai ismereteket a BSc szinten, ha tömörített formában is, oktatni kell, amely az esetleg ott lévő OKJ vagy FSz végzetek számára ismétlés lesz. Nyilvánvaló, hogy az FSz és a BSc szintű edzőképzések sportági ismeretanyagát igen gondosan harmonizálni kell, hiszen mindkét szint a felsőoktatás hatóterében működik.

Az edzőképzés nemzetközi helyzete az atlétikában

A nemzetközi atlétika irányító szervezete az IAAF az atlétika jövője szempontjából jelentős működési területének tartja az edzőképzés szervezését és irányítását. E terület fejlesztése jelentős anyagi erőforrásokat is mozgósít. Már a 80-as években létrehozta regionális fejlesztési központjait (Regional Development Centres, RDCs) és kidolgozta edzőképzési rendszerét (Coaches Education and Certification System, CECS), amely kezdetben 3 szintű, 2007-től 5 szintű, egymásra épülő képzési rendszer.

Az elmúlt néhány évben az IAAF igen nagy gondot fordít a gyermek atlétika fejlesztésére (Kids' Athletics), az itt tevékenykedő szakemberek képzésére. A sportágak közötti verseny a tehetségek megszerzése érdekében már igen korai életkorban megkezdődik. Ezért lépéskényszerben van az atlétika, több nagy sportághoz hasonlóan. A gyermek atlétika fejlesztése szempontjából döntő tényezővé válik a tanító, a tanár. A pedagógusok bevonása az edzőképzésbe a fejlődés meghatározó tényezőjévé válhat.

Bp. 2009-11-20

TF atlétika tanszék